

Instytut Pamięci Narodowej

<https://ipn.gov.pl/pl/historia-z-ipn/archiwum/145843,Bartosz-Kapusciak-Aleksander-Kokoszyn-pierwszy-szef-Wojskowej-Sluzby-Wewnetrznej.html>
28.02.2026, 04:12

Bartosz Kapuściak: Aleksander Kokoszyn – pierwszy szef Wojskowej Służby Wewnętrznej PRL

Urodził się 18 grudnia 1904 r. w Rubieżewiczach na Nowogródczyźnie. Wkrótce jednak jego rodzice, Stefan Kazimierz i Maria z d. Zagrodzka, przenieśli się do Łodzi. Miał jedną siostrę, Annę, urodzoną w 1910 r. Od 1911 roku wychowywał się w sierocińcu, z którego cztery lata później (1915) uciekł.

23.06.2021

Od tej pory miał się różnych zajęć zarówno w podlódzkich wsiach, jak i w samym mieście. W roku 1923 r. udało mu się ukończyć wieczorowe kursy mechaniczne w Państwowej Szkole Włókienniczej. Od marca 1926 r. odbywał służbę wojskową w 6. Pułku Piechoty Legionów 1. DP Leg. w Wilnie, gdzie uczęszczał także do Szkoły Podoficerów Piechoty (ukończył tam także kurs rusznikarski) i zakończył służbę w stopniu plutonowego we wrześniu 1927 r. W tym samym roku wrócił do Łodzi i wstąpił do KPP. W 1935 r. został usunięty z pracy za zaangażowanie w działalność komunistyczną.

Do Sowietów i z powrotem do kraju

Po wybuchu II wojny światowej przeszedł wraz z ówczesną żoną, Stanisławą Sowińską, na teren zajęty przez Sowietów. W marcu 1942 r. przeniósł się do Warszawy, gdzie wstąpił w szeregi Gwardii Ludowej (używał pseudonimu „Olek”) i został członkiem PPR (poznał wtedy Mariana Spychalskiego, ps. Marek). Już we wrześniu został zatrzymany przez Gestapo podczas nalotu na jeden z lokali GL, w którym zlokalizowana była drukarnia. Uwięziono go wówczas na Pawiaku, a następnie zesłano do KL Auschwitz, a później do KL Oranienburg (filia w Falkensee).

W Informacji „odrodzonego” WP

Po zajęciu obozu w kwietniu 1945 r. przez Armię Czerwoną Kokoszyn powrócił do kraju, gdzie zgłosił się do „odrodzonego” WP. Za protekcją gen. Spychalskiego powołano go do służby w Informacji Wojskowej na stanowisko zastępcy szefa Oddziału Informacji Okręgu Wojskowego nr VI w Łodzi. Od 2 września 1946 r. piastował stanowisko szefa Wydziału I GZI WP, a po wprowadzeniu zmian strukturalnych – szefa Oddziału I GZI. Wydział I/Oddział I GZI odpowiedzialny był za ochronę kontrwywiadowczą instytucji centralnych MON.

Od 10 grudnia 1948 r. przeniesiono Kokoszyna z dyspozycji szefa GZI (nie wiadomo od kiedy w niej pozostawał) do Departamentu Personalnego MON na stanowisko zastępcy szefa ds. organizacji i planowania. W styczniu 1949 r. został usunięty z organów Informacji w związku z aresztowaniem jego ówczesnej żony, ppłk Stanisławy Sowińskiej (była szefem Biura Studiów GZI), „prawej ręki” (i kochanki) Mariana Spychalskiego.

„Służba Polsce”, Wojskowy Korpus Górniczy, KC

31 grudnia 1949 r. Kokoszyn został mianowany szefem Oddziału III Werbunkowego Sztabu Komendy Głównej Powszechnej Organizacji „Służba Polsce”, a od 1 czerwca 1951 r. został

komendantem Zgrupowania (Batalionów) Zastępczej Służby Wojskowej. Po reorganizacji, od 2 listopada 1951 r. został dowódcą 2. Brygady Zastępczej Służby Wojskowej w Chorzowie, a następnie 2. Brygady Pracy. W tym czasie zaczął go rozpracowywać Oddział Informacji ds. ZSW podlegający Zarządowi Informacji KBW i WOP.

Od 6 października 1954 r. Kokoszyn ponownie znalazł się w Komendzie Głównej PO „SP” w Warszawie, gdzie miał być wyznaczony do służby poza wojskiem. Pełnił wówczas funkcję szefa Oddziału Brygad Prac Społecznych i Werbunku Komendy Głównej PO „SP” oraz szefa Kierownictwa Jednostek ZSW-zastępcy Komendanta Głównego PO „SP” ds. ZSW, następnie, po kolejnych reorganizacjach, dowódcy Wojskowego Korpusu Górniczego w Stalinogrodzie/Katowicach.

Równocześnie robił karierę w PZPR. W marcu 1954 r. podczas jej III Zjazdu został wybrany zastępcą członka KC, podobnie w czerwcu 1964 r. na IV Zjeździe oraz w listopadzie 1968 r. na V Zjeździe. W latach 1959–1968 był też członkiem Komitetu Warszawskiego PZPR.

Szefostwo WSW i inne funkcje w systemie

Od 8 grudnia 1956 r. ponownie znalazł się w organach kontrwywiadu jako szef GZI, a po przekształceniach w 1957 r. jako szef WSW (17 stycznia 1957 – 13 listopada 1964 r.). Powrót do tej służby zawdzięczał oczywiście Spychalskiemu, który od 13 listopada 1956 r. został ministrem obrony narodowej. Zadaniem Kokoszyna było oczyszczenie struktur kontrwywiadu wojskowego z oficerów, na których ciążyły zarzuty stosowania brutalnych metod podczas prowadzenia śledztw.

W okresie pełnienia funkcji szefa WSW Kokoszyn skupił się głównie na organizowaniu i rozszerzaniu struktur. Ukończył w tym czasie studia z fakultetu ogólnowojskowego w ASG (1961 r.). Miał być też słuchaczem szkoły specjalnej w ZSRS bądź kursu sowieckich służb bezpieczeństwa w Smoleńsku.

Od 14 listopada 1964 r. ze względu na zły stan zdrowia znalazł się w dyspozycji ministra obrony narodowej. 26 stycznia 1965 r. został wyznaczony na sekretarza Komitetu Partyjnego MON (do 31 lipca 1967 r.), a następnie na starszego doradcę szefa GZP WP ds. organizacji społeczno-politycznych i paramilitarnych (od 1 sierpnia 1967 r.). 5 grudnia 1968 r. decyzją Prezesa Rady Ministrów został powołany na członka Rady Nadzorczej Zakładu Ubezpieczeń Społecznych, którą to funkcję sprawował do lipca 1970 r. Do lipca 1970 r. pełnił też funkcję prezesa Związku Inwalidów Wojennych i Wojskowych PRL.

► [Czytaj całość na portalu przystanekhistoria.pl](http://przystanekhistoria.pl)

[Poprzedni Strona](#)

[Następny Strona](#)

Artykuł

Aleksander Kokoszyński. Fot. z zasobu IPN